

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Prezenta traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Această traducere nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea indicația cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul acestui document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Nota de jurisprudență nr. 150

Martie 2012

Austin și alții împotriva Marii Britanii [MC] - 39692/09

Judgment 15.3.2012

Articolul 5

Articolul 5-1

Privare de libertate

Reținerea de către un cordon de polițiști a unor manifestanți pașnici timp de peste șapte ore: *articolul 5 nu se aplică; nicio încălcare*

În fapt – Pe data de 1 mai 2001, a avut loc în Londra o manifestație de amploare împotriva capitalismului și a globalizării. Organizatorii nu au anunțat poliția despre intențiile lor și materialele publicitare pe care le-au distribuit înainte de manifestație includeau incitare la tâlhărie, violență și multiple proteste peste tot prin Londra. Sursele poliției indicau faptul că, pe lângă demonstrații pașnici, exista riscul de participare a unui număr de 500 și 1.000 de persoane violente sau recalcitrante. La începutul după-amiezii un grup important de persoane se îndreptau spre Oxford Circus, astfel încât la momentul evenimentelor în Circus erau aproximativ 3.000 de persoane și câteva mii se aflau pe străzile alăturate. Pentru a preveni rănirea persoanelor și distrugerile de bunuri a fost necesară încercuirea persoanelor aflate în piață printr-un cordon care bloca ieșirile spre străzile alăturate. Din cauza riscului de violențe dinăuntru și din afara cordonului și din cauza încercării poliției de a percheziționa și identifica persoanele din interiorul cordonului presupuse a fi la originea turbulențelor, mulți demonstrați pașnici sau simpli trecători, inclusiv reclamanții, nu au fost eliberați timp de câteva ore.

În urma acestor evenimente, primul dintre reclamanți a introdus o cerere test în fața Înaltei Curți solicitând acordarea de despăgubiri pentru detenție ilegală și încălcarea

drepturilor garantate de Convenție. Cererea i-a fost respinsă și această decizie a fost confirmată în apel. În unanimitate*, Camera Lorzilor a statuat că nu a fost vorba despre o privare de libertate în sensul articolului 5 din Convenție, deoarece intenția poliției a fost să-i protejeze atât pe demonstranți, cât și bunurile împotriva violențelor și reținerea în interiorul cordonului a avut durata necesară atingerii acestui scop. În opinia sa, scopul reținerii sau a restrângerii dreptului de a circula și intențiile celor care au impus aceste măsuri erau relevante în încercarea de a stabili dacă a fost sau nu vorba despre o privare de libertate, iar măsurile de control al mulțimii, care au fost proporționale și luate cu bună-credință în interesul comunității, nu au încălcat drepturile prevăzute de articolul 5 în ceea ce privește persoanele a căror libertate de mișcare a fost restrânsă.

În drept – Articolul 5 § 1: Aceasta a fost prima cauză în care Curtea a examinat aplicarea articolului 5 § 1 cu privire la “formarea unui cordon de polițiști” sau blocarea într-un anumit spațiu a unui grup de persoane pe motive de ordine publică. Sunt relevante în acest context următoarele principii generale:

(a) Trebuie să i se lase poliției o marjă de autoritate discreționară în luarea deciziilor operative. Articolul 5 nu ar putea fi interpretat ca făcând imposibilă activitatea acestora în ceea ce privește menținerea ordinii și protecția publicului, cu condiția să respecte principiul fundamental al articolului 5, acela de a proteja persoana de arbitrar.

(b) Articolul 5 § 1 nu privește simplele restrângeri ale libertății de mișcare, care sunt acoperite de articolul 2 din Protocolul nr. 4 (pe care Marea Britanie nu l-a ratificat). Punctul de plecare pentru a stabili dacă o persoană a fost “lipsită de libertate” în sensul articolului 5 § 1 trebuie să fie situația sa concretă și trebuie să se ia în considerare o serie întreagă de criterii, cum ar fi: tipul, durata, efectele și modalitatea de implementare a măsurii în cauză. Diferența între privare de libertate și restrângerea libertății de mișcare rezidă în gradul de intensitate, nu caracterul sau substanța măsurilor.

(c) Scopul luării măsurii nu este factor determinant pentru a stabili dacă a avut loc sau nu o privare de libertate (deși acest aspect ar putea fi relevant pentru o examinare ulterioară a caracterului justificat al măsurii în temeiul unuia dintre alineatele articolului 5 § 1).

(d) Pe de altă parte însă, contextul în care au fost luate aceste măsuri este un element important. Diferite persoane au fost supuse unor restrângeri temporare a libertății lor de mișcare în diferite contexte, cum ar fi călătoriile cu mijloacele de transport în comun sau pe autostradă sau participarea la un meci de fotbal. Asemenea restricții obișnuite nu pot fi descrise ca fiind “privări de libertate” în sensul articolului 5 § 1, atât timp cât sunt inevitabile ca urmare a unor circumstanțe dincolo de controlul autorităților, sunt necesare pentru a evita un risc real și serios de producere a unor pagube și sunt de intensitatea minimă impusă de scopul pentru care sunt luate.

Revenind la situația de fapt a reclamantilor, Curtea notează că după o procedură judiciară de trei săptămâni și examinarea unui probatoriu substanțial, judecătorul competent a constatat că poliția se aștepta ca un “grup masiv” de 500 până la 1.000 de demonstranți violenți să se formeze în Oxford Circus în jur de ora 4 după-amiază și că exista un risc real și serios de vătămare sau chiar deces sau de distrugere de bunuri,

dacă mulțimea nu ar fi fost efectiv controlată. Poliția a fost luată prin surprindere când peste 1.500 de persoane s-au adunat două ore mai devreme și au decis să înconjoare zona cu un cordon de polițiști pentru a preveni violențele și riscul de vătămare sau distrugere. Începând cu ora 2 și douăzeci de minute, când s-a format cordonul, nimeni nu a fost lăsat să părăsească piața fără permisiunea polițiștilor. Exista loc de mișcare în interiorul cordonului și nu era înghesuală, dar condițiile erau neconfortabile, fără adăpost, hrană, apă sau grup sanitar. Deși poliția a început după-amiază și seara să elibereze oamenii, încercările lor au fost adesea întrerupte din cauza comportamentului violent și necooperant al unora dintre persoanele atât din interiorul, cât și din exteriorul cordonului și dispersarea totală a mulțimii a avut loc în jurul orei 9 și jumătate seara. Aproximativ 400 de persoane care nu au fost implicate în demonstrație sau care au fost grav afectate de reținerea în interiorul cordonului au fost lăsate să părăsească piața înainte de această oră.

Pe baza acestei situații de fapt, Curtea consideră că natura coercitivă a reținerii în interiorul cordonului, durata și efectele asupra reclamantilor, în ceea ce privește disconfortul fizic și imposibilitatea de a părăsi Oxford Circus, indicau o lipsire de libertate. Totuși, Curtea a trebuit să ia în considerare și “tipul” și “modalitatea de implementare” a măsurii în cauză, cât și contextul în care a fost luată.

Cordonul a fost format pentru a izola și reține o mulțime importantă, în condiții periculoase și volatile. A fost o măsură de reținere preferată altor metode mai robuste care ar fi putut da naștere unui mai mare pericol de vătămare corporală. Curtea nu are niciun motiv să nu andoseze concluzia judecătorului național conform căreia formarea unui cordon a fost cea mai puțin agresivă măsură și cea mai eficientă pentru a preveni un risc real de vătămare corporală sau distrugere de bunuri. În acest context, Curtea nu consideră că a fost vorba despre o “privare de libertate”. Reclamantii nu au susținut că au fost lipsiți de libertate imediat ce s-a format cordonul, iar Curtea nu a putut identifica un moment ulterior la care reținerea în interiorul cordonului să se fi transformat din ceea ce era inițial, cel mult o restrângere a libertății de mișcare, în privare de libertate. Este demn de luat în seamă următorul aspect: la cinci minute după formarea cordonului, poliția planifica începerea eliberării controlate. A făcut mai multe încercări în acest sens și a ținut situația sub control. Așadar, având în vedere împrejurările specifice și excepționale ale cauzei de față, nu a avut loc o privare de libertate în sensul articolului 5 § 1. În concluzie, articolul 5 nefiind aplicabil, nu a avut loc nicio încălcare a acestei prevederi în cauza de față.

Curtea a subliniat, totuși, că măsurile de control a mulțimilor nu ar trebui folosite de către autoritățile naționale direct sau indirect pentru a înăbuși sau descuraja protestele, având în vedere importanța fundamentală a libertății de exprimare și de reuniune în societățile democratice. Dacă măsura nu ar fi fost necesară pentru prevenirea unor vătămări corporale grave sau producerea de daune materiale, “tipul” măsurii ar fi fost diferit și caracterul său coercitiv și restrictiv ar fi putut fi suficiente pentru a o aduce în sfera de aplicare a articolului 5.

Concluzie: nicio încălcare (paisprezece voturi contra trei).

* *Austin (FC) & și alții împotriva Comisariatului de Poliție* [2009] UKHL 5.

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă nicio responsabilitate pentru calitatea acesteia. Ea poate fi descărcată din baza de date a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din orice altă bază de date căreia HUDOC i-a transmis acest document. Traducerea poate fi reprodusă în scopuri necomerciale cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime împreună cu indicația de mai sus privind drepturile de autor și referința la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei. Orice persoană care intenționează să utilizeze fragmente din prezenta traducere în scopuri comerciale este rugată să contacteze adresa următoare: publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int